

Polski fenomen: pełzająca agonia homeopatii

Autor tekstu: **Mariusz Agnosiewicz**

Wiele i słusznie narzeka się na irracjonalizm w Polsce, ale w jednej kwestii wyróżniamy się bardzo pozytywnie na tle średniej europejskiej: to właśnie u nas od lat postępuje systematyczna zapaść homeopatii. Pomimo wytaczanych procesów przeciwko krytykom homeopatii, pomimo znacznego wsparcia polskich władz, zapaść jedynie się pogłębia i zdaje się sugerować stan agonalny. Jesteśmy na dobrej drodze do tego, by homeopatia stała się całkowitym marginesem społecznym, niewartym uwagi.

Kiedy kilka tygodni temu media komentowały „dramatyczny spadek sprzedaży leków homeopatycznych” [1], których rynek w 2011 r. zanotował kolejny spadek — o 16%, i skurczył się do ok. 100 mln zł (IMS Health), pomimo że w połowie tegoż roku zapadło bardzo korzystne dla środowiska homeopatycznego rozstrzygnięcie prezesa UOKiK przeciwko Naczelnej Radzie Lekarskiej — wówczas Irena Rej, producent branży homeopatycznej, prezes Izby Gospodarczej „Farmacja Polska” (inicjator postępowania przeciw NRL przed UOKiK), sformułowała opinię, że odpowiada za ten stan rzeczy nieprzychylna homeopatii Naczelna Rada Lekarska, stwierdziła też, że producenci mogliby podać NRL do sądu za utracone zyski, gdyż od wydania stanowiska przez NRL rynek homeopatyczny rok w rok notował ujemną dynamikę. Tymczasem przed wydaniem stanowiska przez NRL rynek homeopatyczny notował podobne spadki! (II 2006 — II 2007: spadek o 12%, podczas kiedy cały rynek farmaceutyczny zanotował wówczas znaczący wzrost [2]). Czym wówczas je tłumaczono? Branża homeopatyczna tłumaczyła to niechęcią lekarzy do specjalizowania się w homeopatii. [3]

Jak wynika z informacji opublikowanych w ww. numerze miesięcznika „Rynek Zdrowia”, proces systematycznego porzucania homeopatii przez Polaków ujawnił się od 2005 r. W roku tym w prestiżowym piśmie medycznym „Lancet” [4] opublikowano bezprecedensowe i głośne na całym świecie wielkie badania nad skutecznością homeopatii, oparte na analizie wyników 220 badań, które pokazały, że skuteczność homeopatii jest na poziomie placebo, czyli iluzji immuno-psychicznej, mówiąc inaczej: w sensie medycznym (leczniczym) homeopatia nie wykazuje żadnej skuteczności terapeutycznej. Skutkiem publikacji w wielu krajach przetoczyła się szeroka debata publiczna nad miejscem homeopatii w systemach opieki zdrowotnej, która bez potwierdzenia skuteczności terapeutycznej (ale i jednocześnie bez tak mocnych dowodów braku owej skuteczności, w oparciu wyłącznie o bezwartościowe tzw. dowody anegdotyczne) w niejednym kraju, przede wszystkim w Europie, zdobyła sobie znaczącą pozycję. Debata publiczna nad homeopatią rozpoczęła się wówczas także w Polsce [5] i akurat w naszym kraju przybrała szczególnie ostry ton w związku z tym, że w roku poprzednim parlament znacząco uprzywilejował produkty homeopatyczne w stosunku do zwykłych leków.

„Produkty homeopatyczne” zostały zalegalizowane w obrocie farmaceutycznym ustawą z 2001. Reakcją na tę ustawę było [Stanowisko Nr 24-02-IV Naczelnej Rady Lekarskiej z dnia 8 listopada 2002 r. w sprawie tzw. medycyny alternatywnej](http://www.nil.org.pl/_data/assets/rtf_file/0014/9050/rs024-02-IV.rtf) (http://www.nil.org.pl/_data/assets/rtf_file/0014/9050/rs024-02-IV.rtf), które wyrażało zaniepokojenie ekspansją niesprawdzonych metod diagnozowania i leczenia, które to są sprzeczne z etyką lekarską, oraz podnosiło kwestię nadużycia pojęcia „leczenie”. W 2004 r. sejm radykalnie uprzywilejował sytuację homeopatii na rynku farmaceutycznym: z art. 21 usunięto wymóg przedłożenia „oceny skuteczności” „produktu homeopatycznego”, który dodatkowo zmienił nazwę na „produkt leczniczy homeopatyczny”. W znowelizowanym przepisie zapisano *expressis verbis*, że producenci tych preparatów nie muszą udowadniać ich skuteczności terapeutycznej i dodatkowo mają uproszczoną procedurę dopuszczenia do obrotu. [6] Można się zastanawiać, czy w pewnym momencie sama ustawa nie stała się antyreklamą homeopatii. Homeopatia, zwolniona z długotrwałych i kosztowych badań skuteczności, mogła jednak szybko wypełniać rynek, podbijając go niskimi cenami i wysokimi marżami dla aptekarzy. Zmiana ta została usprawiedliwiona wymaganiami dostosowania prawa polskiego do dyrektywy unijnej z 6 listopada 2001 r. (2001/83/WE), która w istocie przewiduje możliwość uproszczonej procedury dla homeopatii oraz odstąpienie od dowodów skuteczności, wyraźnie jednak podkreślając, że jest to regulacja fakultatywna i państwo może odstąpić od jej wprowadzania. W polskim tłumaczeniu tekstu dyrektywy [7], zamieniono jednak „odstąpienie” (*refrain*) na

„wstrzymanie”, dzięki czemu fakultatywne brzmienie reguły zostało zamienione na czasowe odroczenie. Poza tym, implementacja dyrektywy była wybiórcza, gdyż nie wprowadzono do polskiego prawa farmaceutycznego „leków antropozoficznych”, których zadaniem jest leczenie „ciała astralnego”.

W związku z powyższymi okolicznościami, rozpoczęta wówczas debata publiczna w Polsce przybrała ostrą formę [8] oraz szerokie nagłośnienie. W efekcie, fundamentalne badanie naukowe z pisma „Lancet” zostało nieźle spopularyzowane w naszym kraju. W 2005 spadł już udział produktów homeopatycznych w całym segmencie farmaceutyków OTC i wyniósł 2,6% (w 2003 — 2,8%). Na początku grudnia 2006 wynosił on już 2,1%. Kiedy w kwietniu 2008 Naczelna Rada Lekarska wydała swoje stanowisko przeciwko homeopatii, nie było ono żadnym odwróceniem sytuacji społecznej homeopatii, lecz niejako podsumowaniem zjawiska, które rozpoczęło się w 2005 r. Od tego czasu trwa bowiem stała i znacząca zapaść polskiej homeopatii.

W 2010 miał miejsce kolejny wielki spadek obrotów całego sektora homeopatycznego — o ponad 17% (spadek ze 146 mln zł w 2009 do 121 mln w 2010). Spadek ten był tym drastyczniejszy, że ogólnie cały rynek farmaceutyczny notował w tym okresie znaczący wzrost przychodów. [9] Udział homeopatii w rynku spadł wówczas do poziomu 0,6%.

1. Kampania 10:23 na wrocławskim rynku, luty 2011, samobójstwo homeopatyczne sceptyków polskich

W czasie inkorporacji homeopatii do prawa farmaceutycznego, trend społeczno-rynkowy był całkowicie odwrotny: „Bardzo dynamicznie rozwija się w naszym kraju rynek leków homeopatycznych” — podawała „Gazeta Lekarska” w wydaniu z lutego 2002. Dokładnie dekadę później, w lutym 2012 firma Pharma Expert, lider badania rynku farmaceutycznego, ogłosiła, że od lutego 2011 do lutego 2012 ilość sprzedaży homeopatii do pacjenta zmniejszyła się niemal o 1/3 (31,1%). W ciągu zaledwie jednego roku! Jednocześnie wartość tej sprzedaży spadła o 29,1%. [10] I obecnie w trakcie katastrofy makroekonomicznej branży homeopatycznej, rozpoczęło się szukanie kozłów ofiarnych, którym można by przypisać winę za te straty.

Od kilku już lat środowisko homeopatyczne prowadzi batalię o zdławienie debaty publicznej wokół homeopatii, o wytłumienie wszelkiej krytyki, a szczególna eskalacja tych działań przypadła na 2011 rok. Kiedy więc Naczelna Rada Lekarska wzywa zwolenników homeopatii, aby przedstawili rzetelne dowody skuteczności tej metody, odpowiedzią jest prośba o uciszenie Naczelnej Rady przez Ministra Zdrowia: **„uprzejmie proszę Panią Minister o podjęcie działań, które ostatecznie zamkną szkodliwą i niepotrzebną całemu środowisku 'debatę'”** - [pisze 18 kwietnia 2011 Irena Rej](http://www.farmacja-polska.org.pl/cms/uploads/1-DO%20PISMA%20Z%20DNIA%2018%20KWIETNIA%20BR.pdf) (<http://www.farmacja-polska.org.pl/cms/uploads/1-DO%20PISMA%20Z%20DNIA%2018%20KWIETNIA%20BR.pdf>), prezes „Farmacji Polskiej” [13] (http://www.racjonalista.pl/#_ftn13), która — ze względu na udział rynkowy firm homeopatycznych, które zrzesza — może być uznana za główną reprezentację polskiej homeopatii. O uciszenie debaty krytycznej wobec homeopatii Izba Gospodarcza „Farmacja Polska” zwróciła się także do Rady Etyki Mediów. „REM nie podziela wynikającego ze skargi przeświadczenia, iż etyka dziennikarska polega na wspieraniu poglądów Izby, zaś prezentowanie odmiennych opinii charakteryzuje dziennikarstwo jako nieetyczne. (...) Zarzut nieetyczności rzeczników przeciwnych poglądów jest jednak, zdaniem REM, nietrafny” - [odpowiedziała Rada](http://www.radaetykimediow.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=212:odpowied-re-m-na-skarg-farmacji-polskiej&am) (http://www.radaetykimediow.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=212:odpowied-re-m-na-skarg-farmacji-polskiej&am

p;catid=33:nasze-stanowisko& ;Itemid=40), wyjaśniając wnioskodawcy, że reakcją na krytykę może być polemika a nie uciszanie. W październiku 2011 zarząd „Farmacji Polskiej” [omówił temat kampanii](#) (<http://www.farmacja-polska.org.pl/cms/index.php?page=posiedzenie-zarzadu>) przeciwko publikowaniu tekstów negatywnych wobec homeopatii.

Wtedy też i ja zostałem oskarżony przez gwiazdora polskiej homeopatii za publikację sprzed lat w której pytam o jego stopień naukowy i zapowiadam zainicjowanie postępowania przed sądem lekarskim w związku z możliwością naruszenia etyki lekarskiej, która wyraźnie stanowi, że lekarz nie może stosować terapii nienaukowych (postępowania cywilne i karne w toku). Środowisko homeopatyczne uznało, że po decyzji UOKiK homeopatia stała się zgodna z etyką lekarską i należy ścigać tych, co twierdzą inaczej.

Przypisy:

[1] Depesza Polskiej Agencji Prasowej, opublikowana m.in. w Gazecie Prawnej z 29 lutego 2012 pt. *Homeopatia w kryzysie. Producenci atakują: "Zaszkodził nam czarny PR"*

[2] Według [danych IMS Helath](#), wartość rynku OTC w 2005 wrosła o 8,2%. Według [danych Pharma Ekspert](#), w 2007 sprzedaż leków OTC wzrosła o 13%.

[3] Jacek Czarnocki, *Ten rynek jest w odwrocie*, Miesięcznik "Rynek Zdrowia" 3/2007.

[4] Matthias Egger et al: *Are the clinical effects of homoeopathy placebo effects? Comparative study of placebo-controlled trials of homoeopathy and allopathy*. The Lancet, Volume 366, Issue 9487, Pages 726-732, 27 August 2005.

[5] Np. Dorota Romanowska, Jolanta Zarembina: *Homeopatia na cenzurowanym*, Newsweek nr 36/2005.

[6] W pierwotnym tekście ustawy zróżnicowane były wymagania dla produktów homeopatycznych bez wskazań terapeutycznych (art. 21 ust. 1) oraz ze wskazaniami (art. 21 ust. 4). Wymagania dla tych pierwszych pomijały kwestię skuteczności, która była przewidziana dla tych drugich: "6) ocenę skuteczności i bezpieczeństwa stosowania kompleksowego produktu homeopatycznego produktu w oparciu o bibliografię lub jeśli potrzeba dane farmakologiczne, toksykologiczne lub kliniczne". W nowelizacji w odniesieniu do pierwszej grupy produktów homeopatycznych dodano art. 21 ust. 7, który ujmował wprost, że nie potrzebują one "dowodów skuteczności terapeutycznej". W odniesieniu do drugiej grupy usunięto zapis o skuteczności. Nie są one objęte taką samą uproszczoną procedurą rejestracji jak podstawowe produkty homeopatyczne, lecz wymagania wobec nich określone są poprzez odesłanie do załącznika 1 dyrektywy 2001/83/WE, która przewiduje możliwość rejestracji bez "wyczerpujących" danych na temat skuteczności (np. bez porównania z grupą kontrolną otrzymującą placebo, z którą porównanie jest zasadą).

[7] [Załącznik do druku sejmowego nr 2633](#).

[8] Bardzo ważną rolę w niej odegrał Andrzej Gregosiewicz, np. *Czy powołać komisję śledczą w sprawie ustawy - Prawo farmaceutyczne*, eskulap.pl, 18 października 2005.

[9] Według [danych Monitora Zdrowia Ogólnopolskiego Systemu Ochrony Zdrowia](#) obroty aptek w latach 2009-2010 wzrosły o ponad 15%, a w kolejnym roku o ponad 20%.

[10] Jarosław Frąckowiak, Pharma Expert, Prezentacja na konferencję "Finanse 2012. Analiza sytuacji w ochronie zdrowia", Warszawa, 21 luty 2012, infozdrowie.org.

Mariusz Agnosiewicz

Redaktor naczelny Racjonalisty, założyciel PSR, prezes Fundacji Wolnej Myśli. Autor książek [Kościół a faszyzm](#). [Anatomia kolaboracji](#) (2009), [Heretyckie dziedzictwo Europy](#) (2011), [Kryminalne dzieje papieżstwa](#) (2011). Koordynator

ceremonii humanistycznych.

[Strona www autora](#)

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 26-06-2012)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,8146) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,8146>)

Contents Copyright © 2000-2012 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2012 Michał Przech

Właścicielem portalu Racjonalista.pl jest Fundacja Wolnej Myśli.

Autorem portalu jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie elementy tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki prezentuje.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl